

ВІЙСЬКОВІ НАУКИ

УДК 351.74

ОГЛЯД НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ, ЩО РЕГЛАМЕНТУЄ ПОРЯДОК ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВИХ ЗАВДАНЬ

Павленко С.О., Риžoнок Є.М.

Національна академія Національної гвардії України

Проведено аналітичний огляд нормативно-правової бази, що регламентує порядок застосування спеціальних засобів військовослужбовцями Національної гвардії України під час виконання службових завдань та виділення проблемних питань.

Ключові слова: спеціальні засоби, зброя, фізична сила, права, нормативно-правова база.

Постановка проблеми. Під час виконання службових завдань, військовослужбовці Національної гвардії України мають право застосувати заходи фізичного впливу, а за виключної необхідності і спеціальні засоби, вогнепальну зброю, озброєння та бойову техніку в порядку та у випадках, передбачених Законами України.

Питання застосування військовослужбовцями Національної гвардії України спеціальних засобів є актуальними. Оскільки застосування спеціальних засобів так чи інакше тягне обмеження прав громадян, та обов'язково має базуватися на законних підставах. У всіх випадках, що потребують застосування спеціальних засобів необхідно дотримуватись принципу мінімізації та достатності впливу. Кожен факт необґрунтованого застосування спеціальних засобів негативно позначається на ставленні населення до Національної гвардії України та тягне за собою персональну відповідальність кожного військовослужбовця, встановлену законом, у випадку перевищення повноважень. В умовах недосконалості нормативної бази, застосування зазначених заходів примусу заслуговують на особливу увагу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У статті [1] розглянуто питання, пов'язані із застосуванням працівниками поліції засобів фізичного впливу, спеціальних засобів та зброї після прийняття Закону України «Про Національну поліцію». В роботі [2] викладено результати аналізу розробки нових засобів активної оборони, зокрема, пристроїв для розпилювання газових сполук і тактики їх застосування при груповому порушенні громадського порядку та масових заворушеннях. У статті [3] здійснений аналіз правових засад та практики застосування спеціальних засобів працівниками органів внутрішніх справ України.

Однак у наведених та деяких інших роботах не враховані специфіка виконання службових завдань військовослужбовцями Національної гвардії України та не розглянутий перелік і технічна характеристика спеціальних засобів.

Метою статті є проведення аналітичного огляду нормативно-правової бази, що регламентує порядок застосування спеціальних засо-

бів військовослужбовцями Національної гвардії України під час виконання службових завдань та виділення проблемних питань.

Виклад основного матеріалу. Національна гвардія України є військовим формуванням [4] з правоохоронними функціями, що входить до системи Міністерства внутрішніх справ України і призначено для виконання завдань із захисту та охорони життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань, охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки, а також у взаємодії з правоохоронними органами – із забезпечення державної безпеки і захисту державного кордону, припинення терористичної діяльності, діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), терористичних організацій, організованих груп та злочинних організацій.

Військовослужбовці Національної гвардії України мають право застосувати заходи фізичного впливу, а за виключної необхідності і спеціальні засоби, вогнепальну зброю, озброєння та бойову техніку в порядку та у випадках, передбачених Законом [4], а під час несення внутрішньої та вартової служб – відповідно Статутом внутрішньої служби та Статутом гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України.

Крім того, військовослужбовці Національної гвардії України з метою виконання покладених на Національну гвардію України завдань мають право у разі залучення до виконання завдань з охорони громадського порядку здійснювати превентивні та поліцейські заходи примусу відповідно до Закону України «Про Національну поліцію».

До поліцейських заходів примусу відноситься фізичний вплив (сила); застосування спеціальних засобів; застосування вогнепальної зброї [5].

Спеціальні засоби як поліцейські заходи примусу – це сукупність пристроїв, приладів і предметів, спеціально виготовлених, конструктивно призначених і технічно придатних для захисту людей від ураження різними предметами (у тому числі від зброї), тимчасового (відворотного) ураження людини (правопорушника, супротивника),

пригнічення чи обмеження волі людини (психологічної чи фізичної) шляхом здійснення впливу на неї чи предмети, що її оточують, з чітким регулюванням підстав і правил застосування таких засобів та службових тварин.

Для виконання своїх повноважень військовослужбовці НГУ можуть використовувати такі спеціальні засоби [6]:

- 1) Гумові та пластикові кийки;
- 2) Електрошокові пристрої контактної та контактно-дистанційної дії;
- 3) Засоби обмеження рухомості (кайданки, сітки для зв'язування тощо);
- 4) Засоби та пристрої обмеження доступу на певну територію (захисні бар'єри, турнікети);
- 5) Засоби примусової зупинки транспорту;
- 6) Службові собаки та службові коні;
- 7) Засоби акустичного та мікрохвильового впливу;
- 8) Спеціальні маркувальні та фарбувальні засоби;
- 9) Пристрої, гранати та боєприпаси світлозвукової дії;
- 10) Засоби, споряджені гумовими або аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії;
- 11) Засоби, споряджені речовинами слезогінної та дратівної дії;
- 12) Пристрої для відстрілу спеціальних засобів, зазначених в абзацах восьмому-одинадцятому цього переліку;
- 13) Пристрої, гранати, боєприпаси та малогабаритні підривні пристрої для руйнування перешкод і примусового відчинення приміщень;
- 14) Засоби, споряджені безпечними димоутворюючими препаратами;
- 15) Водомети, бронемашини без встановленого на них штатного озброєння та інші спеціальні транспортні засоби.

Вид спеціального засобу, час початку та інтенсивність його застосування визначається з ура-

хуванням обставин, що склалися, характеру правопорушення та особи правопорушника.

Так, у відповідності до Постанови Кабінету Міністрів України від 20 грудня 2017 року № 1024 затверджено перелік спеціальних засобів та правила їх застосування.

Але в жодному нормативному документі не приведено назва, або навіть технічна характеристика спеціальних засобів, що дозволяється застосовувати військовослужбовцям Національної гвардії України. Слід зазначити, що у Постанові Ради Міністрів Української РСР від 27 лютого 1991 р. № 49 «Про затвердження Правил застосування спеціальних засобів при охороні громадського порядку», яка була відмінена, такий перелік наводився.

Відсутність конкретного переліку з назвами та технічними характеристиками спеціальних засобів, що дозволяється застосовувати військовослужбовцям Національної гвардії України під час виконання службових завдань, створює умови для виникнення суперечливих ситуацій щодо правомірності застосування конкретного спеціального засобу.

Висновки і пропозиції. Таким чином, існуюча нормативно-правова база, що регламентує порядок застосування спеціальних засобів військовослужбовцями Національної гвардії під час виконання службових завдань визначає основні положення, а саме: права військовослужбовців, умови та правила застосування спеціальних засобів. Що стосується переліка та технічних характеристик спеціальних засобів, що дозволяється застосовувати військовослужбовцям Національної гвардії України під час виконання службових завдань не визначено.

Напрямок подальшого дослідження може бути вивчення досвіду правоохоронних органів провідних країн світу та формування переліку спеціальних засобів, їх відповідної тактико-технічної характеристики, що буде дозволено використовувати військовослужбовцям Національної гвардії України.

Список літератури:

1. Мінька Т.П. Актуальні питання застосування національною поліцією заходів фізичного впливу, спеціальних засобів та зброї. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. Дніпропетровськ. 2015. № 4. С. 24–28.
2. Шиян В.О. Застосування спеціальних засобів для забезпечення громадського порядку, проведення масових заходів: аналіз, методика, тактика. Вісник Академії управління МВС. Київ. 2010. № 4(16). С. 21–25.
3. Мукоїда Р.В. Правові основи застосування спеціальних засобів. Юридичний бюлетень. Випуск 1. С. 100–106.
4. Про Національну гвардію України. Закон України від 13.03.2014 р. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/876-18>.
5. Про Національну поліцію. Закон України. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
6. Про затвердження переліку та Правил застосування спеціальних засобів військовослужбовцями Національної гвардії під час виконання службових завдань. Постанова Кабінету міністрів України від 20 грудня 2017 року № 1024. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1024-2017-p>.

Павленко С.А., Рыжонок Е.М.

Национальная академия Национальной гвардии Украины

ОБЗОР НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЙ БАЗЫ, РЕГЛАМЕНТИРУЮЩЕЙ ПОРЯДОК ПРИМЕНЕНИЯ СПЕЦИАЛЬНЫХ СРЕДСТВ ВОЕННОСЛУЖАЩИМИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ГВАРДИИ ВО ВРЕМЯ ВЫПОЛНЕНИЯ СЛУЖЕБНЫХ ЗАДАЧ

Аннотация

Проведен аналитический анализ нормативно-правовой базы, которая регламентирует порядок применения специальных средств военнослужащими Национальной гвардии Украины во время выполнения служебных задач и выделение проблемных вопросов.

Ключевые слова: специальные средства, оружие, физическая сила, права, нормативно-правовая база.

Pavlenko S.O., Rigoнок E.M.

National Academy of the National Guard of Ukraine

REVIEW OF NORMATIVELY LEGAL BASIS REGULATING PROCEDURE FOR THE APPLICATION OF SPECIAL MEANS BY THE NATIONAL GUARDIAN MILITARY SERVICE UNDER THE EXERCISE OF WORK TASKS

Summary

Analytical analysis of the regulatory and legal framework that regulates procedure for the use special funds by the National Guard guards of Ukraine during the performance service tasks and the allocation problem issues is carried out.

Keywords: special means, weapons, physical strength, rights, regulatory framework.